

інформаційного суспільства в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізм державного управління» / Б. П. Колесніков. — Донецьк, 2011. — 36 с.

9. Данько Ю. А. Теорії інформаційного суспільства в сучасному науковому дискурсі / Ю. А. Данько // Сучасне суспільство. — 2013. — Вип. 1. — С. 76-84.

10. Даниленко С. І. Інформаційне суспільство в контексті цивілізаційного вибору України / С. І. Даниленко // Проблеми міжнародних відносин. — 2013. — Вип. 7. — С. 64-76.

11. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. ; под науч. ред. О. И. Шкаратана. — М. : ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.

12. Степанов В. Ю. Інформаційна культура сучасного інформаційного суспільства / В. Ю. Степанов // Вісник Харківської державної академії культури. — 2009. — Вип. 27. — С. 91-97.

Касяненко Євгенія Валеріївна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
член Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади та розбудови правової держави набуває нового значення. Це зумовлено тим, що визначення меж та підстав державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування є ключовим завданням на шляху досягнення ефективності і результативності децентралізації.

Зрозуміти сутність державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади можна завдяки дослідженню його основних засад.

Окремі аспекти інституту державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування досліджували В. Борденюк, Т. Коломоець, П. Матвієнко, О. Наливайко, О. Скопич, О. Сушинський, Д. Сухінін та інші. Але, основоположні засади державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади є новим питанням для юридичної науки, оскільки ні в теорії, ні в законодавстві ще не сформований їх основний перелік.

Вітчизняні науковці акцентують увагу на необхідності розробити основні концептуальні засади державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, які б включали його принципи, з метою їх по-

дальшого закріплення в законодавстві [1, с. 247; 2, с. 26]. Безумовно, такий перелік має сприяти децентралізації державної влади.

Так, принцип (від лат. *principium* – начало, основа) в науковій літературі визначають по-різному, зокрема, як: 1) особливість, покладену в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось [3, с. 693]; 2) основу деякої сукупності фактів або знань, вихідний пункт пояснення або керівництва до дій. Субстанцію, що в своєму існуванні не потребує нічого, крім себе, робить можливим розуміння буття [4]; 3) основне, вихідне положення якоїсь теорії, учення, світогляду, теоретичної програми [5]. Принципами державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації є основні засади, що визначають його загальний внутрішній зміст. Їх перелік не визначений ні в галузевому законодавстві, ні в теорії державного контролю за місцевим самоврядуванням, що зумовлює потребу дослідити принципи інститут державного контролю загалом.

В науковій юридичній літературі існують різні підходи щодо визначення та класифікації принципів державного контролю, але переважно в окремих сферах. Найбільш поширеним є поділ принципів державного контролю на загальні та спеціальні [6, с.71; 7, с. 36; 8, с.77; 9]. Загальними є принципи, що притаманні інституту державного контролю в цілому, а спеціальні – притаманні йому в окремій сфері чи в певних умовах.

Наприклад, В. Шестак виокремлює такі загальні принципи, як: верховенство права, презумпція добропорядності, законність, науковість, компетентність, повнота і своєчасність, гласність [6., с.71]. О. Андрійко відносить до них: законність, системність, систематичність, дієвість, гласність, а також прозорість його здійснення [7, с.36]. І. Гончаренко стверджує, що загальними принципами державного контролю в торговельній сфері є законність, гласність, плановість, забезпечення захисту прав і законних інтересів суб'єктів, об'єктивність; а спеціальними – принцип етичності, принцип відповідальності державного контрольно-наглядового органу за шкоду, заподіяну суб'єкту, принцип мінімізації втручання державного контрольно-наглядового органу, принцип професіоналізму, принцип оперативності, принцип неприпустимості тиску контролюючих органів на суб'єктів [9]. Для кожної окремої сфери притаманні власні спеціальні принципи.

Система принципів державного контролю за діяльністю органів місцевого в умовах децентралізації влади складається з поєднання загальних принципів державного контролю, спеціальних принципів державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та принципів, що покладені в основу децентралізації державної влади.

Чинний Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», в ст. 20 не визначає основних принципів державного контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Але, аналізуючи зміст норми, можна виділити такі його керівні засади, як: законні підстави проведення;

проведення в межах повноважень уповноваженого суб'єкта; використання законних способів; не втручання у здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень [10]. Необхідність його визначення, зумовлює потребу дослідити різні думки науковців щодо принципів державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Науковці Т. Коломоєць, П. Матвієнко до загального переліку принципів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування відносять: принцип верховенства права; законність; об'єктивність; обґрунтованість; систематичність; системність; гласність; відкритість; науковість; професіоналізм; неупередженість; цілеспрямованість; результативність; всебічність та повноту охоплення контролем всієї діяльності; оперативність, динамічне проведення контрольних заходів; економність; відповідність заходів впливу; принцип взаємодії суб'єктів контролю між собою; принцип допомоги суб'єкта контролю підконтрольному; принцип відповідальності суб'єкта контролю за свої дії [12, с.35-41]. Щодо принципів державного контролю за діяльністю місцевого самоврядування, то вони визначені в поодиноких дослідженнях, присвячених контролю у сфері місцевого самоврядування. Так, О. Скопич вважає, що в основу побудови ефективної системи контролю в сфері місцевого самоврядування потрібно закласти такі принципи, як: точність і достовірність, своєчасність, економічність, гнучкість, обґрунтованість критеріїв контролю і їх множинність, об'єктивність, стратегічна спрямованість, модальна мотивація, професійний скептицизм [13, с.46]. Зазначені принципи є актуальним, але в умовах децентралізацію влади в Україні, наявний науковий матеріал потребує оновлення.

Держава повинна здійснювати помірний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування. Забезпечити таку його якість може наукова розробка, з подальшим правовим закріпленням, принципів державного контролю в умовах децентралізації влади. Вагомий вплив на формування принципів державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування здійснюють керівні засади децентралізації, як процесу реформування правового статусу місцевого самоврядування.

Децентралізація влади в Україні покликана реалізувати та охороняти розподіл повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування на принципах субсидіарності, диференціації та пропорційності. Деволуція та деконцентрація влади не повинна бути фіктивною або формальною, тому в галузевому законодавстві мають бути закріплені норми, спрямовані на постійну підтримку розподілу повноважень, що зокрема стосується державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Найбільший інтерес викликає саме принцип субсидіарності, який передбачає, що політична влада повинна втручатися лише тоді і в тих межах, при яких суспільство і групи, що його складають, не в змозі забезпечити різноманітні потреби [14, с. 9-10]. Отже, врахування зазначених принципів, ідей розподілу компетенцій і меж втручання держави у вирішення питань

місцевого значення є обов'язковим при розробці концепції державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Все це дозволяє дійти висновку, що принципи державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації необхідно класифікувати на загальні і спеціальні. До загальних можна віднести принципи: законності, верховенства права, відкритості, гласності, рівності сторін, об'єктивності, обґрунтованості та науковості використовуваних методів, професіоналізму, оперативності, економії ресурсів тощо. До спеціальних принципів – проведення з мотивів та з метою захисту чи відновлення прав і свобод людини, громади, суспільства; проведення контролю виключно в межах компетенції уповноваженого суб'єкта; невтручання у здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень; пріоритет інтересів територіальної громади над державними; доцільність та виключну об'єктивну необхідність проведення контролю; законність методів та засобів, що використовуються; залучення громадськості (поєднання громадського і державного контролю); стриманість контролю; своєчасність проведення контролю; допоміжний характер контролю; принцип відповідальності сторін за порушення порядку проведення контролю.

---

1. Смоляр О. А. Теоретико-правові засади контрольної діяльності у сфері місцевого самоврядування / О. А. Смоляр // Державне будівництво та місцеве самоврядування. — 2013. — №26. — С.239-249.

2. Наливайко О. І. Державний контроль у системі місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики / О. І. Наливайко // Право і суспільство. — 2015. — № 3 (2). — С.22-28.

3. Словник української мови : в 11 томах (Том 7) / за ред. І. К. Білодіда — К.: Наукова думка, 1976. — С. 693.

4. Новейший философский словарь / А. А. Грицанов. 3-е изд., испр. — Мн.: Книжный Дом, 2003. — 1280 с

5. Ожегов С. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. — М. : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1963 — 900 с.

6. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання): дис ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Шестак Валентин Сергійович. — Х., 2002. — 195 с.

7. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади: дис. ... докт юрид. наук: 12.00.07 / Андрійко Ольга Федорівна. — К., 1999. — 378 с.

8. Вітвіцький С. С. Державний контроль у сфері ліцензійної діяльності: дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Вітвіцький Сергій Сергійович. — Х., 2004. — 178 с.

9. Гончаренко І.Б. Принципи здійснення державного контролю та нагляду у сфері торговельної діяльності України [Електронний ресурс] / І.Б. Гончаренко // Режим доступу: <http://intkonf.org>

10. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. — К. : Наукова думка, 2004. — 302 с.

11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. //

Офіційний вісник України. — 1997. — № 25. — Ст. 20.

12. Коломоець Т.О., Матвієнко П.Д. Принципи як елемент механізму контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права України / Т.О. Коломоець, П.Д. Матвієнко // Адміністративне право і процес. — 2012. — № 2(2). — С.31-42.

13. Скопич О. Д. Контроль у системі місцевого самоврядування України: дис. ... канд. юрид. наук: 25.00.04 / Скопич Олександр Дмитрович. — К., 2010. — 186 с.

14. Определение и пределы принципа субсидиарности. Доклад Координационного Комитета по местным и региональным властям CDLR) // Коммуны и регионы Европы. Вып. 55. — Страсбург. Издание Совета Европы, 1994. — 280 с.

Обушко Вікторія Вікторівна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
член Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розбудови Української держави постає питання наскільки взаємообумовлені два основних види контролю в Україні – державний та громадський. Усі процеси, що відбуваються в країні відкликаються громадськістю, знаходять свою підтримку чи, навпаки, невдоволення. З іншого боку трансформація суспільства не може відбуватися без втручання державних інститутів, де сконцентровано матеріально-технічну та адміністративно-владну базу. Одним із фундаментальних принципів організації та життєдіяльності демократичної, правової та соціальної держави є ефективна контрольна діяльність.

Взаємозв'язок державного та громадського контролю досліджували такі відомі науковці як: С. Алфьоров, О. Андрійко, С. Вітвіцький, В. Гаращук, С. Косінов, Г. Михайлов, І. Мусаєва, Н. Пильгун, О. Пухкал, Є. Пушко-Цибуляк, О. Савченко, О. Сушинський, С. Шестак та ін.

Контроль є важливою формою реалізації функцій держави та здійснення народовладдя. Ефективність державного управління, його здатність до модернізації значною мірою залежить від рівня комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Важлива роль при цьому відводиться громадському контролю, який є невід'ємним елементом системи державно-владних та суспільних відносин.

Проблема співвідношення громадського та державного контролю в Україні є надзвичайно актуальною, адже на сьогодні фактично влада вільна